

Avinor v/ Trine Reistad

Vår ref: 2019/32998

Dato: 07.02.2019

Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet advarer mot å spise fisk fra to vann ved Fagernes lufthavn (Valdres) på grunn av PFOS-forurensing

Mattilsynet advarer mot å spise fisk fra vannene Leirin (inkludert Kalken) og Sustjern som ligger i nærheten av Fagernes Lufthavn i Valdres. Årsaken er tidligere bruk av fluorholdig brannskum som har forurenset flere av Avinors brannøvingsfelt.

Undersøkelser viser at det ikke er helseskadelige nivåer av disse fluorforbindelsene i drikkevannet.

Fisken og vannet i Kalken viste seg å ha et betydelig høyere nivå av fluorforbindelsen PFOS enn de andre lokalitetene som ble undersøkt. Mennesker og dyr som drikker vann rett fra Kalken vil få i seg mer PFOS enn anbefalt. Mattilsynet advarer derfor mot å spise kjøtt eller drikke melk fra beitedyr som primært har drukket vann fra Kalken. Mennesker bør heller ikke drikke vann fra Kalken.

Bakgrunn

Ved Fagernes lufthavn har det tidligere blitt brukt brannslukningsskum som inneholder de perfluorerte stoffene PFOS og PFOA. PFOS ble faset ut av brannskummet allerede i 2001, mens PFOA ble trolig faset ut av brannskummet i 2011, da Avinor gikk vekk ifra brannskum med fluorforbindelser. Disse fluorforbindelsene er tungt nedbrytbare og hoper seg opp i miljø og dyr. Fluorforbindelsene finnes fortsatt i grunnen og lekker ut til omgivelsene.

www.mattilsynet.no

Mattilsynet

Seksjon sjømat

Saksbehandler: Oda Walle Almeland

Tlf: 22400000

E-post: postmottak@mattilsynet.no

(Husk mottakers navn)

Postadresse:

Felles postmottak, Postboks 383

2381 Brumunddal

Telefaks: 23 21 68 01

Voksne mennesker som får i seg for mye PFOS kan få forhøyet kolesterol, mens barn kanskje kan få redusert effekt av vaksiner¹.

For å kartlegge og overvåke forurensingen har Avinor tatt prøver av fisk, drikkevann og overflatevann fra vannene Leirin (inkludert Kalken) og Sustjern. Disse har så blitt analysert for PFOS og PFOA.

For å få en helhetlig vurdering av helserisiko ved å drikke vann, spise lokalfanget fisk og å spise kjøtt eller drikke melk fra beitedyr som har drukket fra vannene rundt Fagernes Lufthavn, ba Mattilsynet Folkehelseinstituttet (FHI) om en vurdering. Mattilsynet ba FHI se på mulige eksponeringskilder i sammenheng, og vurdere eventuelle helsemessige konsekvenser av den mulige eksponeringen.

I desember 2018 publiserte EFSA (den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet) en ny risikovurdering av PFOS og PFOA i mat¹. I rapporten er mengden man tåler av disse stoffene uten å få økt risiko for negative helseeffekter lavere enn det man tidligere trodde. Dette gjør at vurderinger som blir gjort etter desember 2018 vil være strengere enn de som kom før. Årsaken er at vi nå har mer kunnskap om effekten av disse stoffene.

Vurdering

Vurderingen til FHI viser at inntak av en porsjon fisk fra vannene Leirin (inkludert Kalken) og Sustjern kan føre til overskridelse av ukentlig tolerable inntak av PFOS og dermed utgjøre en helserisiko. Mattilsynet advarer derfor mot å spise fisk fra disse vannene.

Nivåene av PFOS og PFOA i drikkevann utgjør ikke en økt helserisiko. Det er heller ikke økt helserisiko forbundet med å innta lokalprodusert kjøtt eller melk fra dyr som har drukket vann fra Leirin (bortsett fra Kalken) eller Sustjern.

Prøvetakingslokaliteten Kalken viser betydelig høyere konsentrasjon av PFOS i fisk og overflatevann enn de andre prøvetakingslokalitetene. Etter det Mattilsynet kjenner til, brukes ikke Kalken som drikkevannskilde for noen av husstandene i området. Å spise kjøtt eller å drikke melk fra beitedyr som har hatt Kalken som primær vannkilde kan føre til økt helserisiko. Vi advarer derfor mot dette.

Lokalitetene for fisk som er nevnt i rapporten fra FHI har i etterkant av at vurderingen ble ferdig fått mer riktige navn etter innspill fra Avinor.

- Leirin midfjord = Leirin (midt)
 - Prøver samlet inn fra midten av Leirin
- Storfjorden = Leirin, Storfjorden
- Susfjorden = Leirin, Susfjorden
- Sustjern= Sustjern
- Kalken= Kalken (som er en del av Leirin)

¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5194>

“Risk to human health related to the presence of perfluorooctane sulfonic acid and perfluorooctanoic acid in food”
EFSA 2018

Konklusjon

- Mattilsynet advarer mot å spise abbor, ørret og sik fra vannene Leirin (inkludert Kalken) og Sustjern.
- Det er ikke behov for advarsel mot drikkevann, lokalprodusert kjøtt eller melk fra beitedyr som har drukket fra vannene i området, med unntak av Kalken.
- Mattilsynet advarer mot å spise kjøtt eller drikke melk fra beitedyr som har vannet Kalken som primær vannkilde. Mattilsynet advarer også mot å drikke vann fra Kalken.

Med hilsen

Lise Charlotte Rokkones
Seksjonsleder ved seksjon sjømat

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.

Kopi til:

Bente Wejden

Harald Nordås

Line Ruden

Monica Andreassen

Kjetil Væringstad